

Павленко Сергій Олексійович,
провідний науковий співробітник
відділу організації науково-
дослідної роботи НАВС, кандидат
юридичних наук

ГЕНЕЗИС РОЗВИТКУ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ТАКТИКИ У СТАРОДАВНЬОМУ КИТАЇ

Одним із перших розробників стратегії і тактики розшукової (розвідувальної) діяльності був прославлений полководець і теоретик військового мистецтва Китаю Сунь-Цзи. Його знаменитий трактат «Мистецтво війни», написаний на початку V ст. до н.е., був класичним посібником щодо реалізації агентурного методу боротьби. Обґрунтовуючи необхідність агентурної діяльності, Сунь-Цзи класифікував шпигунів на п'ять категорій: шпигуни місцеві, шпигуни внутрішні, шпигуни зворотні, шпигуни смерті і шпигуни життя.

«Місцевими шпигунами» автор називав тих місцевих жителів ворожої держави, які надавали необхідну інформацію під час знаходження там армії. До «внутрішніх шпигунів» належали агенти чужої держави, які були на службі у ворога. «Зворотний шпигун» – це агент ворога, який проник до військового табору, викритий контррозвідкою, перевербований і використаний проти держави, яка його спочатку направляла. «Шпигунами смерті» вважалися агенти, яких засилали до стану ворога з такими дорученнями, виконання яких спричиняло смерть (наприклад, повідомлення ворогу неправдивих відомостей тощо). До «шпигунів життя» належали свої агенти, які засилалися до ворога з розвідувальною метою і від яких вимагалось обов'язково принести необхідні розвідувальні дані. Зазначимо, що ця класифікація агентів, незважаючи на тривалий час, що пройшов після виходу цього трактату, існує і сьогодні. Змінилися лише професійні терміни. Зокрема, перша категорія – це інформатори, друга – агенти у стані ворога із числа його

громадян, третя – подвійні агенти, тобто перевірені агенти ворога, четверта – диверсанти і п'ята – розвідники.

Слід згадати й видатного китайського мислителя Шан-Яна, який ще у IV-III столітті до н.е. пропонував для управління державою систему розподілу населення на певні групи родин, члени яких були б зобов'язані стежити один за одним та повідомляти владі про порушення закону. Шан-Ян запевнював, що введення такої тотальної системи спостереження та збирання відомостей буде сприяти стримуванню громадян від вчинення злочинів [1, с. 16-17].

З огляду на викладене можна зробити висновок, про те, що найдавнішим та найціннішим досягненням китайської військової думки традиційно вважається трактат Сунь-Цзи під назвою «Мистецтво війни».

Водночас окремі дослідження [2] свідчать про те, що за кілька століть до Сунь-Цзи в Стародавньому Китаї успішно було апробовано «Шість секретних навчань» Тай Гуна – фундаментальна праця в якій детально висвітлюються тактичні і стратегічні напрями розвідувальної та контррозвідувальної діяльності. В основному така діяльність передбачала: способи пошуку інформації; отримання інформації в тилу ворога; ведення психологічної війни; дезінформація противника та інші тактичні та психологічні прийоми.

Одним із головних постулатів Тай Гуна – «Використання будь-яких сил і засобів заради досягнення мети». В основному це здійснювалось шляхом, легенд, хитрощів, дачею хабарів чиновникам ворога та іншими способами, які могли ослабити позиції противника.

У розділі III «Секретне вчення дракона» вказаної праці передбачено окремі спеціальні категорії чиновників, які відповідальні за реалізацію політичних, військових, економічних, пропагандистських, розвідувальних і контррозвідувальних завдань.

1. Чиновники поваги – відповідальні за обман ворога використовуючи свій авторитет та статус.

2. Чиновники слуху і зору – відповідальні за збір інформації щодо реального стану армії противника.

3. Блукаючі чиновники – відповідальні за психологічний та моральний стан у лавах ворога.

4. Чиновники наклепники – відповідальні за розповсюдження пліток та неправдивої інформації з метою дезінформації ворога.

Підсумовуючи викладене приходимо до висновку, що за часів існування Стародавнього Китаю під впливом військового мистецтва сформувалися основні положення розвідувальної та контррозвідувальної діяльності, які можна віднайти в чинних нормативно-правових актах, що регулюють оперативно-розшукову діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Албул С. В. Основи оперативно-розшукової діяльності : навч. посіб. / С. В. Албул, С. В. Андрусенко, Р. В. Мукоїда, Д. О. Ноздрін; за заг. ред. С. В. Албула. — Одеса : ОДУВС, 2016. — 270 с. — з іл. (Серія: Теорія і практика ОРД).

2. Шаваев А.Г., Лекарев С.В. Разведка и контрразведка. Фрагменты мирового опыта и теории. – М.: Издательская группа «БДЦ-пресс», Москва, 2003, 544с.